

Hilde Crevits

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenland, Steden- en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij
T 02 552 68 00
kabinet.crevits@vlaanderen.be

De heer Voornaam Achternaam (Verzoeker)
Lid/Voorzitter Commissie voor (bevoegdheden)
Vlaams Parlement

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
datum			
vragen naar/e-mail		telefoonnummer	datum
			20/11/2025

Verzoekschrift over het verder werk maken van multifunctionele buurtpunten

Geachte voorzitter,

De Commissie voor Binnenlands Bestuur en Inburgering nam op 14 oktober 2025 het verzoekschrift over het doorpakken van multifunctionele buurtpunten in behandeling. Conform artikel 101, 7 van het Reglement van het Vlaams Parlement besliste de commissie om het verzoekschrift naar de Vlaamse Regering te verwijzen met het verzoek omtrent de inhoud ervan uitleg te verstrekken.

GELIEVE HIERNA DE GEVRAAGDE TOELICHTING TE VINDEN:

In het regeerakkoord zijn volgende passages opgenomen over dorpshuizen: *“Een sterke lokale economie steunt op de lokaal verankerde ondernemers. We stimuleren lokale besturen om een visie en actieplan voor kernversterking uit te tekenen en uit te voeren. We ondersteunen de lokale besturen, onder andere door het verspreiden van goede praktijken zoals **dorps- en buurtpunten** in functie van de lokale noden. (pag 19) en “De nabijheid op het platteland speelt een belangrijke rol in het tegengaan van eenzaamheid. Daarom stimuleren we dialoog, ontmoeting en verbinding, onder meer via multifunctionele **dorps- en buurtpunten**. We zorgen ervoor dat iedereen kan meekomen in de digitale versnelling. (pag 69)”.*

In de beleidsnota Plattelandsbeleid wordt de nadruk gelegd op sociale cohesie: *“De nabijheid op het platteland speelt een belangrijke rol in het tegengaan van eenzaamheid. Daarom stimuleren we dialoog, ontmoeting en verbinding, onder meer via multifunctionele dorps- en buurtpunten.”*

De aandacht voor dorpspunten en warme gemeenschap komt ook terug in de Mededeling aan de Vlaamse regering van 21/3/2025 over het Plattelandspact.

1. Actuele ondersteuning van dorpshuizen en buurtpunten

1.1 Leader steun voor dorpshuizen

Binnen het LEADER-programma in Vlaanderen zijn er mogelijkheden voor projecten rond dorpshuizen en buurtpunten, mits ze passen binnen de doelstellingen van het programma.

LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale) is een Europees subsidieprogramma voor plattelandsontwikkeling. Het richt zich op projecten die bottom-up zijn opgezet, samenwerking stimuleren en bijdragen aan leefbare en levendige dorpen, biodiversiteit en duurzame landbouw. Voor de periode 2023–2027 is er in Vlaanderen een totaalbudget van 50,5 miljoen euro voorzien voor LEADER-projecten. Dit budget is samengesteld uit middelen van de Europese Unie (via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid – Pijler II), de Vlaamse overheid en de Vlaamse provincies. De middelen worden verdeeld over 15 erkende LEADER-gebieden in Vlaanderen. Elk gebied beschikt over een Lokale Actiegroep (LAG) die oproepen lanceert en projecten selecteert op basis van een Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS).

Projecten rond dorpshuizen, buurtpunten of lokale dienstencentra kunnen perfect passen binnen het LEADER-thema "Leefbare en levendige dorpen". Vele Lokale Ontwikkelingsstrategieën bevatten mogelijke acties rond creatie of versterking van ontmoetingsplekken, een aanbod aan basisvoorzieningen in dorpen waar deze verdwenen zijn, stimulering van sociale cohesie en lokale dienstverlening en ontwikkeling van mobiele of vaste buurtpunten die inspelen op lokale noden zoals vergrijzing, verminderde mobiliteit of afname van lokale handel.

1.2 Ondersteuning werking dorpshuizen

De minister bevoegd voor plattelandsbeleid lanceerde in november 2025 samen met de Koning Boudewijnstichting een oproep met als doel de werking van dorpshuizen op het platteland in Vlaanderen te versterken. De term dorpshuizen omvat andere benamingen zoals buurtpunten, multifunctionele gemeenschapscentra, dorpsclub, lokale dienstencentra, dorpszalen, plusplekken,...

In totaal wordt een budget van €255.000 beschikbaar voor financiële steun aan dorpshuizen. Initiatieven kunnen tot maximum €10.000 steun aanvragen. Een jury bekijkt of de aangevraagde steun in verhouding is met de vooropgestelde doelstellingen en activiteiten en bepaalt op basis daarvan het bedrag van de toegekende steun.

Timing:

- Datum lancering oproep: 05/11/2025
- Uiterste datum indiening dossiers: 23/02/2026
- Datum bekendmaking laureaten: mei 2026

- Uitvoering activiteiten door het dorps huis: juni 2026 – november 2027
- Rapportering door de initiatiefnemer ten laatste 15/12/2027

2. Evaluatie werking dorps huizen

In 2022 gaf de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) IDEA Consult de opdracht om na te gaan hoe dorps huizen op het platteland bijdragen aan de leefbaarheid en de veerkracht van het platteland. De voorbije jaren werden tal van dorps huizen ondersteund vanuit het plattelandsbeleid (PDPO III, Platteland Plus, LEADER). IDEA Consult bestudeerde binnen haar opdracht 21 dorps huizen die het voorbije decennium in Vlaanderen werden gerealiseerd. Binnen dit onderzoek werd een beleidskader uitgedacht van het ‘verbonden dorp’.

Een aantal bevindingen uit dit onderzoek:

- Naast lokale besturen, parochiegemeenschappen en socio-culturele verenigingen, duiken nieuwe initiatiefnemers op voor dorps huizen, eerder in de sociale sfeer.
- Dorps huizen kunnen nieuwe betekenis geven aan erfgoed of beeldbepalende gebouwen.
- De werking en de continuïteit van veel dorps huizen berust vaak op de inzet van vrijwilligers..

Succes of falen van dorps huizen heeft te maken met de context van het dorp, de openheid en de dynamiek van de initiatiefnemer en de betrokkenheid van lokale actoren:

- Context van het dorp en de gemeenschap. Afhankelijk van de kenmerken van het dorp komen er noden en behoeftes van de gemeenschap naar boven waar een project op kan inspelen. Uit de dieptecases bleek het inspelen op urgente behoeftes via oplossingen op maat een succesfactor te zijn.
- Profiel van de initiatiefnemer. De persoon of organisatie achter het project heeft vanzelfsprekend ook een dominante invloed op succes. Projecten hebben als dorps huis minder kans op slagen wanneer ze enkel vanuit de eigen organisatie worden opgezet en de initiatiefnemer naar binnen is gekeerd. Daarmee samenhangend kleurt ook ondernemerschap sterk het succes (betrokkenheid van lokale ondernemers)
- Relatie met en invloed van lokale actoren. Samenwerking met de buurt vergroot het draagvlak en is een belangrijke succesfactor. Iedereen bereiken blijft evenwel een uitdaging, denk daarbij aan doelgroepen als jongeren of mensen van andere origine. Dit vergt extra aandacht.

Uit de evaluatie van de 21 cases leren we dat dorps huizen vooral betekenisvol zijn geweest naar het verenigingsleven, of een antennefunctie vervulden op vlak van dienstverlening. Ze hebben overwegend gefaciliteerd.

Vooruitdenkend vanuit het ‘het verbonden dorp’, kunnen er aan het dorps huis als facilitator, twee types van dorps huizen toegevoegd worden, met name de **gangmaker** en de **innovator**. Het zijn twee vormen met een versterkt engagement, enerzijds richting het dorp, anderzijds richting samenleving als geheel.

Tabel 1: drie prototypes van dorpshuizen

De facilitator <i>Het dorpshuis als context</i>	Het faciliterende dorpshuis werkt in belangrijke mate receptief. Het biedt plek aan initiatieven en dienstverlening vanuit organisaties en bestuur. Ook verenigingen organiseren er activiteiten. Het dorpshuis faciliteert verschillende diensten, creëert ruimte voor ontmoeting. De hoofdfocus ligt op een goede werking van het 'huis' en minder op de uitdagingen van het dorp als geheel.
De gangmaker <i>Het dorp en haar omgeving als context</i>	Het dorpshuis als gangmaker richt zich op het dorpsleven, op de woon- en omgevingskwaliteit in brede zin. De infrastructuur staat in functie van een actieve werking van de dorpingen rond lokale thema's. Ontmoeting is voor de gangmaker onvoldoende, ontmoeting moet leiden tot samenwerking en projecten.
De innovator <i>De maatschappij en de wereld als context</i>	Het dorpshuis als innovator is breed maatschappelijk georiënteerd en wil actor zijn in een aantal uitdagende transitie's. Het dorpshuis is voortrekker van duurzame ontwikkeling. Er zijn bewonersgroepen actief rond lokale energieproductie, collectief vervoer, korte keten, ecologische landbouw, vereenzaming, etc.

3. Doorkijk naar het plattelandspact

Met het plattelandspact wordt een plattelandstrategie opgemaakt dat focust op verschillende elementen zoals toegang tot dienstverlening, vermindering van kansarmoede, strategische voedselvoorziening, leefbaarheid van plattelandskernen, versterking van sociale cohesie en inclusiviteit, behoud van open ruimte, betaalbaar en kwaliteitsvol woonaanbod, en verhoging van de bereikbaarheid en bestuurskracht van plattelandsgemeenten.

Het verhogen van de leefbaarheid van onze dorpen door de dienstverlening te verzekeren en sociale cohesie te versterken, is een centrale uitdaging voor het plattelandspact. De drie prototypes van dorpshuizen (zie punt 2) spelen in op de leefbaarheid van onze dorpen en op verschillende facetten van het platteland die in de Plattelandvisie 2040 zijn omschreven, nl.:

- Een levendige, aantrekkelijke en gezonde woonomgeving: met wonen, mobiliteit, infrastructuur en onroerend erfgoed als thema's. Concreet kan dit betekenen dat beeldbepalende gebouwen de potentie hebben om herbestemd te worden tot dorpshuis, hierin betaalbare wooneenheden worden voorzien, ...;
- Een warme gemeenschap: met o.a. gemeenschapsvorming, toegang tot diensten en aanbod van welzijn en zorg als thema's. Het dorpshuis is een multifunctionele punt die diensten aanbiedt (kinderopvang, voedingswinkel, buurtrestaurant en -huis, ...) dat aanvullend werkt op de bestaande lokale economie en bestaande diensten in het dorp;
- Besturen en burgers samen aan zet: met o.a. bestuurskracht, gemeenschapskracht en interbestuurlijke samenwerking als thema's. Idealiter werkt het dorpshuis op basis van verenigde krachten tussen de lokale dorpsgemeenschap, middenveldorganisaties en het lokale bestuur.

Binnen het plattelandspact worden concrete doorbraken geformuleerd. Dit zijn concrete, richtinggevende programma's die gezamenlijke acties versnellen, barrières wegnemen en nieuwe vormen van samenwerking kunnen realiseren. Een voorstel van doorbraak is het inzetten op dorpsconvenanten. Deze hebben als doel dat de dorpsgemeenschappen en lokale besturen samenwerken aan de leefbaarheid en toekomst van het dorp. In deze dorpsconvenant worden gezamenlijke doelen ambities vastgelegd met concrete afspraken over planning, verantwoordelijkheden en acties. Het versterkt de samenwerking tussen dorp en gemeente, geeft bewoners invloed op hun leefomgeving en maakt afspraken helder en officieel waardoor projecten worden uitgevoerd met ondersteuning van het lokaal bestuur. Bij het uitvoeren van het dorpsconvenant, spelen dorpshuizen een centrale rol: op basis van vragen zoals welke voorzieningen zijn er nog in het dorp of naburige dorpen, welke ontmoetingsmogelijkheden zijn er in het dorp, welke noden zijn er in het dorp, ... kan er een concrete invulling gegeven worden aan het dorpshuis en van hieruit verder ontwikkeld worden.

Met vriendelijke groeten

Hilde Crevits

Vice-minister president van de Vlaamse Regering

Vlaamse minister van Binnenland, Stedenbeleid en Plattelandsbeleid, Samenleven, Integratie en Inburgering, Bestuurszaken, Sociale Economie en Zeevisserij